

2021-09-01

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KFKS 2021/720

SOU 2021:33 En tioårig grundskola – Införandet av en ny årskurs I i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan

Synpunkter på remiss

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens verksamhetsutskott antar Valfärd skolas förslag på synpunkter på remiss (SOU 2021:33) i enlighet med bilaga 1 till denna tjänsteskrivelse daterad 1 september 2021.

Sammanfattning av ärendet

Utredningen föreslår att en tioårig grundskola införs genom att förskoleklassen upphör och görs om till årkurs 1 inom grund- respektive grundsärskolan. Det övergripande syftet med förslagen är att stärka kunskapsresultaten genom att eleverna ges mer undervisning utifrån grundskolans kursplaner. Valfärd skola ställer sig positiv till förslaget som helhet - att förskoleklassen upphör och grundskolan blir tioårig. Förslaget förväntas leda till enhetlighet, tydlighet och en sammanhållen grund- respektive grundsärskola. Valfärd skola är kritisk till att de förskollärare och lärare som undervisar i nya lågstadiet, i och med förslagen kring behörighet, kommer ha olika och varierande kompetenser under en lång tid. Valfärd skola ser en stor risk att förslagen medför en ojämn kvalitet på undervisningen i lågstadiet och att reformens syfte – att stärka kunskapsresultaten – därmed inte uppnås.

Ärendet

Nacka kommun är inte utsedd som remissinstans men det bedöms ändå finnas skäl att kommunen lämnar yttrande på de olika förslagen i utredningen. Det ska noteras att synpunkterna avser grundskolan och grundsärskolan och inte specialskolan och sameskolan. Av detta ärende framgår Valfärd skolas synpunkter

på förslagen i remissen utifrån vad som har bäring på den kommunala produktionen. Utbildningsnämnden kommer att besluta om synpunkter utifrån sitt ansvarsområde och därefter kommer juridik- och kanslistaben ställa samman en samlad tjänsteskrivelse och ett förslag till yttrande över remissen i sin helhet för slutlig behandling i kommunstyrelsen.

Bakgrund

Utredningen *En tioårig grundskola* fick i uppdrag att föreslå hur en tioårig grundskola kan införas genom att förskoleklassen görs om till årskurs 1. Syftet är att förbättra kunskapsresultaten genom att eleverna ges mer undervisning utifrån grundskolans kursplaner och inom den regel- och kompetensmässiga struktur som grundskolan har. Även grundsärskolan ska utökas med ett år genom att förskoleklassen omvandlas till en ny första årskurs.

Förskoleklassen – en egen skolform

Förskoleklassen infördes 1998 som en egen skolform. Undervisningen i förskoleklassen ges inte i ämnen och skolformen omfattas inte av några kunskapskrav. Förskoleklassen omfattas inte heller av bestämmelsen om att eleverna ska ges strukturerad undervisning. I grundskolan däremot ges undervisningen i ämnen och skolformen omfattas av kunskapskrav i vissa årskurser. Skolformen omfattas av bestämmelsen om att eleverna ska ges strukturerad undervisning.

Även om förskoleklassen genomgått flera reformer (bl.a. införandet av en egen del i läroplanerna) finns fortfarande stora skillnader i styrningen av utbildningen i förskoleklass respektive grundskolan och motsvarande skolformer.

Utredningens utgångspunkt och syfte

Avsikten med utredningens förslag är att stärka förutsättningarna för att alla elever ska få en utbildning av hög och likvärdig kvalitet och att grunden till detta ska läggas under de tidiga skolåren. Det övergripande syftet med förslagen är att stärka kunskapsresultaten. Utredningen menar att reformen innebär en ambitionshöjning för det svenska skolväsendet.

Utredningen anser att det är viktigt att i nya årskurs 1 bibehålla intentionerna med förskoleklassen vilka är att undervisningen ska kännetecknas av en kombination av förskolans och grundskolans arbetssätt och pedagogik.

Det övergripande syftet med utredningens förslag är som sagt att alla elever ska få en hög och likvärdig kvalitet på utbildningen och att på så sätt stärka kunskapsresultaten. Välfärd skola har dock svårt att se denna ambition genom många av de lagda förslagen. Utredningen föreslår till exempel inte ökade

kunskapskrav i nya lågstadiet eller i grundskolan i övrigt. Därtill beskriver utredningen inte vad som avses med att *stärka kunskapsresultaten*. Valfärd skola hade önskat att utredningen tydliggjort detta.

Utredningens förslag och Valfärd skolas synpunkter

Nedan följer en översikt över förskoleklassen och grundskolan/grundsärskolan så som skolformerna är utformade idag samt hur den nya grund- respektive särskolan föreslås i utredningen.

Elevernas ålder	Idag		Förslag enligt utredningen	
	Fkl/åk	Kunskapskrav etc.	Åk	Kunskapskrav etc.
6 år	Fkl	Kartläggning	Åk 1	Kartläggning
7 år	Åk 1	Kunskapskrav och bedömningsstöd	Åk 2	Kunskapskrav och bedömningsstöd
8 år	Åk 2		Åk 3	
9 år	Åk 3	Kunskapskrav och nationella prov	Åk 4	Kunskapskrav och nationella prov
10 år	Åk 4		Åk 5	
11 år	Åk 5		Åk 6	
12 år	Åk 6	Kunskapskrav och nationella prov	Åk 7	Kunskapskrav och nationella prov
13 år	Åk 7		Åk 8	
14 år	Åk 8		Åk 9	
15 år	Åk 9	Kunskapskrav och nationella prov	Åk 10	Kunskapskrav och nationella prov

Förskoleklassen upphör och lågstadiet utökas med en ny årskurs I

Valfärd skola ställer sig positiv till förslaget att förskoleklassen upphör och att för sexåringar istället införa årskurs 1, och att grund- respektive grundsärskolan blir tioårig (förslag 5.2). Valfärd skola ser att förskoleklassens syfte och uppdrag är otydligt. Att förskoleklassen utgör en egen skolform medför en ytterligare övergång mellan skolformer för eleverna och försvårar kontinuiteten för eleverna och möjligheten för förskollärare och lärare att följa elevernas progression. Valfärd skola ser många fördelar med att ha en sammanhållen tioårig grund- respektive grundsärskola och föreslår därför att förslaget tillstyrks.

Utbildningens syfte (förslag 5.2.1)

Valfärd skola anser att syftet med utbildningen i grundskolan och grundsärskolan ska vara oförändrat och även gälla för nya årskurs 1 bör tillstyrkas.

Undervisning i ämnen och ämnesområden (förslag 5.2.2)

Vidare ställer sig Valfärd skola positiv till att bestämmelserna om ämnen och strukturerad undervisning föreslås ska gälla för nya årskurs 1. Valfärd skola anser att detta, tillsammans med förslaget om utbildningens syfte, bidrar till enhetlighet,

tydlighet och en sammanhållen grund- respektive grundsärskola. I förslaget om undervisning i ämnen och ämnesområden och strukturerad undervisning föreslår Valfärd skola att följande stycke avstyrks:

Eleverna i de tidigaste skolåren ska dessutom genom undervisning som varierar i uttrycksform och arbetsätt, introduceras till skolmiljön och ges goda förutsättningar för den fortsatta utbildningen.

Anledningen är inte att Valfärd skola anser att detta är oviktigt utan snarare för att skrivningen kan misstolkas och att den inte bör finnas i skolans styrdokument. Föreslagen skrivning skapar otydlighet då ”undervisning som varierar i uttrycksform och arbetsätt” här framstår som ett motsattsförhållande till strukturerad undervisning. *Hur* undervisningen ska bedrivas är därtill professionens ansvar och inget som ska regleras av staten.

Den garanterade undervisningstiden i nya årskurs 1 (förslag 5.2.3)

Utredningen föreslår en garanterad undervisningstid i nya årskurs 1 vilken motsvarar drygt tre timmar per skoldag, vilket kan jämföras med förskoleklassens knappa tre timmar undervisning per skoldag. Timmarna i nya årskurs 1 bör enligt förslaget till övervägande del användas för undervisning i svenska eller svenska som andraspråk och matematik. Valfärd skola ställer sig positiv till förslaget som helhet och föreslår att det tillstyrks.

Valfärd skola noterar att utredningen föreslår endast en *marginell* ökning av undervisningstimmar i nya årskurs 1, i jämförelse med antalet timmar i förskoleklass, samtidigt som den lyfter fram att studier har pekat på att det är mer gynnsamt att öka undervisningstiden för barn i skolstartsåldern än att vänta till slutet av skoltiden.

Ändringar i läroplaner (förslag 5.2.4)

Valfärd skola föreslår att Nacka kommun tillstyrker flera av delarna i förslaget gällande ändringar i läroplanerna vilka till störst del handlar om förändringar som behöver göras med anledning av att förskoleklassen tas bort och att en ny årskurs i grundskolan införs, till exempel att kursplanerna bör anpassas efter utredningens förslag om utökad timplan med tyngdpunkt på svenska, svenska som andraspråk och matematik.

Valfärd skola föreslår att en del av förslaget rörande läroplanerna avstyrks; att det i läroplanens del 1 och 2 bör framgå att ”det första året ska innehålla betydande inslag av fysisk aktivitet och utevistelse, lek, samspel och social träning, estetiska uttrycksformer...” Valfärd skolas uppfattning är att skrivningen rör *hur* undervisning ska bedrivas och av den anledningen önskar Valfärd skola att

förslaget avstyrks då det, att avgöra hur undervisning ska bedrivas, är ett ansvar för professionen och inget som ska regleras av staten. Det är därtill märkligt om staten skulle välja en sådan styrning för *en viss* årkurs i grundskolan.

Kunskapskrav (5.2.5), kartläggning (5.2.7) och bedömningsstöd (5.2.8)

Som framgår av översikt bilden på sidan 3 innebär utredningens förslag att kunskapskrav, kartläggning och bedömningsstöd ska finnas, genomföras och användas då eleverna är i samma ålder som idag, dvs. i en högre årskurs än idag. Vidare föreslår utredningen att de kunskapskrav som nu finns i årskurs 1 utvidgas till att, förutom i läsförståelse, även innefatta grundläggande skrivförmåga samt grundläggande matematiskt tänkande inklusive taluppfattning.

Välfärd skola ställer sig positiv till att kunskapskraven utvidgas enligt ovan, men är kritisk till förslaget att kunskapskrav ska finnas i årskurs 2. Välfärd skolan anser att kunskapskrav i stället ska finnas i nya årskurs 1. Kunskapskrav i årskurs 1 är värdefullt för att signalera vad undervisningen förväntas leda fram till och tydliggöra vad varje elev ska lära sig under det första skolåret. Det medför vidare att elevers behov av ledning och stimulans, extra anpassningar och särskilt stöd synliggörs, så att insatser sätts in i tid. Om kunskapskrav finns först i årskurs 2 finns risk att syftet med det första året i grundskolan blir otydligt och att elever i behov av stödinsatser inte fångas upp i tid.

I och med att Välfärd skola anser att kunskapskrav ska finnas i nya årskurs 1 föreslår Välfärd skola att förslaget om bedömningsstöd i årskurs 2 avstyrks. Välfärd skolas uppfattning är att bedömningsstöd behöver användas det år som eleverna ska uppnå kunskapskraven – som stöd för lärares bedömning om eleverna uppnått kunskapskraven för årskursen.

Bestämmelser gällande behörighet för undervisning i nya lågstadiet

I förslag 6.2.1 föreslår utredningen att de bestämmelser som gäller för behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 ska gälla för behörighet att undervisa i grundskolans nya årskurs 1–4. Detta föreslår Välfärd skola tillstyrks.

Därutöver föreslår utredningen olika vägar för förskollärare som idag arbetar i förskoleklassen att uppnå behörighet för undervisning i nya lågstadiet:

- Förskollärare som har en anställning i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 ska vara behörig att undervisa i nya årskurs 1 i grundskolan under en övergångsperiod om fem år (förslag 6.2.2) och i nya årkurs 1 i grundsärskolan under en övergångsperiod om åtta år (förslag 6.2.3).

- Förskollärare, med minst fem års erfarenhet av arbete i förskoleklassen eller nya årskurs 1, ska erbjudas en fortbildning som ska ge behörighet i årskurs 1 och 2 (förslag 6.4.2).
- Förskollärare ska också erbjudas en längre fortbildning än den i förslaget ovan vilken syftar till att ge förskollärare behörighet i *ett* eller *flera ämnen* i lågstadiet. Detta kan exempelvis gälla förskollärare som har mindre än fem års erfarenhet av arbete i förskoleklass (förslag 6.4.3).

Utredningens förslag innebär att flera olika varianter av behörigheter, varav en är förskollärare som helt saknar utbildning för undervisning i grundskolan, skulle förekomma i lågstadiet, under en övergångsperiod fram till 2031. Valfärd skola menar att detta skulle leda till otydlighet och medföra svårigheter: Otydlighet vad gäller syftet med nya årskurs 1 och det nya lågstadiet och svårigheter med att organisera verksamheten så att eleverna får kontinuitet i undervisningen under lågstadietiden. Förslagen tycks, enligt Valfärd skola, inte ha utgångspunkt i elevperspektivet.

Valfärd skola kan konstatera att förskollärare och lärare som undervisar i nya lågstadiet kommer ha olika kompetenser under en lång tid. Valfärd skola ser en stor risk att förslagen medför en ojämn kvalitet på undervisningen i lågstadiet och att reformens syfte – att stärka kunskapsresultaten – därmed inte uppnås. Valfärd skola föreslår att förslagen avstyrks.

Valfärd skola anser dock att förskollärare som arbetar i förskoleklass ska kunna genomgå utbildning för att uppnå behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1-4 (motsvarande den behörighet som den nuvarande grundlärarutbildningen ger).

Kompetensutvecklande insatser för lärare m.fl.

Utredningen föreslår en kompetensutvecklande insats för de lärare som ska arbeta i blivande årskurs 1, i syfte att säkerställa att de kan integrera förskolans pedagogik och arbetssätt på lämpligt sätt i undervisningen. Enligt utredningen bör insatsen genomföras som ett Förskolepedagogiskt lyft (förslag 6.5).

Valfärd skola påpekar i de föreslagna synpunkterna att lärare redan har utbildning och kompetens i att bedriva undervisning i ämnen, arbeta mot fastställda kunskapsmål och att bedöma varje elevs kunskapsnivå. Skillnaden för lärare som idag arbetar i årskurs 1-3 är, om reformen genomförs, att de kommer bedriva undervisning för en ny åldersgrupp, sexåringar. Det som behöver säkerställas är att dessa lärare har kompetens att bedriva undervisning för den nya åldersgruppen.

Istället för fortbildning genom ett Förskolepedagogiskt lyft menar Valfärd skola att den kompetenshöjande insats som behövs är fortbildning i hur utveckling och lärande sker hos sexåringar och hur undervisning för denna åldersgrupp kan bedrivas. Valfärd skola föreslår att förslaget avstyrks.

Statsbidrag för kapacitetsförstärkande och kvalitetshöjande åtgärder i lågstadiet (förslag 7.1.5)

Utredningen föreslår att statsbidrag ska utgå till huvudmännen i syfte att möjliggöra en kapacitetsförstärkning samt säkerställa kvaliteten i utbildningen i lågstadiet under den tid som reformen implementeras.

Valfärd skola finner det nödvändigt med statsbidrag för att täcka de kostnader som uppstår i och med implementeringen av reformen och föreslår att förslaget tillstyrks.

Ekonomiska konsekvenser

Förslagen enligt utredningen innebär kostnadsökningar för skolhuvudmännen, framför allt med anledning av det ökade behovet av behöriga lärare som förslaget innebär. Det är svårt att bedöma om det riktade statsbidrag som föreslås, för kapacitetsförstärkande och kvalitetshöjande åtgärder under implementeringen av reformer, helt kommer täcka de merkostnader som uppstår.

Konsekvenser för barn

Avsikten med utredningens förslag är att stärka förutsättningarna för att alla elever ska få en utbildning av hög och likvärdig kvalitet och det övergripande syftet med förslagen är att stärka kunskapsresultaten vilket innebär positiva konsekvenser för barn. För att syftet ska uppnås måste det säkerställas att de som undervisar i det nya lågstadiet har den kompetens som krävs för undervisning i grundskolan. Om detta inte säkerställs finns en risk att barnen inte utmanas och får det stöd de behöver i sin kunskapsinhämtning.

Bilagor

1. Utdrag ur SOU 2021:33 *En tioårig grundskola Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan* (sammanfattningen)
2. Förslag till synpunkter SOU 2021:33 *En tioårig grundskola Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan*

Helena Ekwall
Chef verksamhetsstöd
Valfärd skola

Linda Sundelin
Utbildningsstrateg
Valfärd skola